

یکنواختی رشد و وزن در گله های گوشتی

دکتر سورن پزشکیان

رئیس هیئت علمی شرکت آریا دان رشد

مقدمه

در گله های گوشتی، علاوه بر رشد و راندمان تبدیل غذایی مطلوب، برای دسترسی به حداکثر سوددهی، یکنواختی وزن گله نیز از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

تعریف گله یکنواخت

به گله گوشتی که ۷۸ درصد مرغ و ۷۵ درصد خروس های آن دارای وزنی برابر با ۱۰ درصد کمتر و یا بیشتر از وزن میانگین گله باشند گله یکنواخت از نظر وزن گفته می شود. درحالیکه تعدادی از گله ها به ارقام فوق دسترسی پیدا نمی کنند، با اعمال مدیریت مناسب، تعدادی دیگر به درصد یکنواختی بیشتری حتی از ارقام فوق می رسند.

عوامل مؤثر در رشد یکنواخت

عوامل زیر می توانند در رشد یکنواخت و یا یکنواختی گله از نظر رشد تأثیر گذار باشند:

- اختلاف رشد در مرغ و خروس.
 - وجود اختلاف در وزن جوجه ها.
 - دهیدراتاسیون یا از دست دادن آب بدن در جوجه.
 - درجه حرارت نامناسب بویژه در اوایل پرورش.
 - تهویه نامناسب.
 - تغذیه انتخابی.
 - تراکم.
 - کمبود فضای دان خوری و آب خوری.
 - کیفیت دان.
 - بیماری ها.
- از میان عوامل نام برده شده ۹۰ درصد با اعمال مدیریت مناسب قابل پیشگیری میباشند.

زمان شروع رشد غیر یکنواخت

بروز اختلاف در رشد و شروع غیر یکنواختی در وزن گله از اولین ساعات جوجه ریزی در سالن می‌باشد. هیبریدها یا وارپته‌های مرغ گوشتی امروزه در مدت کمتر از ۵ هفته به وزن ۲ کیلوگرم و یا بیشتر می‌رسند. رشد و افزایش وزن در جوجه در هفته اول در مقایسه با هفته های بعدی بیشتر بوده و به حدود ۴۰۰ درصد می‌رسد. بعبارت دیگر جوجه ای که وزن آن در یک روزگی ۳۵ گرم بوده است در آخر هفته اول به حدود ۱۴۰ گرم یا بیشتر بالغ می‌رسد. اهمیت رشد تا چهارصد درصدی در هفته اول را می‌توان بدین صورت بیان کرد که اگر ۲۵ درصد از جوجه ها به جای رسیدن به وزن ۱۴۰ گرم به ۱۰۵ گرم برسند یعنی فقط ۳۰۰ درصد رشد کنند، اثر این اختلاف رشد در گله با وزن متوسط ۲ کیلوگرم در آخر دوره به مراتب بیشتر و ممکن است به چند صد گرم نیز برسد که از اینجا می‌توان به اهمیت رشد یکنواخت گله از بدو ورود جوجه به سالن و نیز ارتباط آن با رشد نهایی در آخر دوره پی برد.

پرورش گله یکنواخت

باتوجه به اهمیت یکنواختی وزن در گله گوشتی و امکان جلوگیری از عدم رشد غیر یکنواخت با اعمال مدیریت مناسب، عوامل مؤثر در جلوگیری از ناهماهنگی وزن در گله را بطور خلاصه مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۱- اختلاف رشد در مرغ و خروس

در طی دوره پرورش مرغ گوشتی، وزن خروس بطور طبیعی ۱۵۰ تا ۲۰۰ گرم بیشتر از مرغ می‌باشد و لذا حتی در یک گله گوشتی با رشد یکنواخت، وجود اختلاف رشد در مرغ و خروس سبب بروز اختلاف وزن در گله خواهد شد. در صورت پرورش جداگانه مرغ و خروس که امروزه توسط بسیاری از پرورش دهندگان در مزارع بزرگ صورت می‌گیرد می‌توان این اختلاف رشد را به حداقل رسانیده و خروسها را حدود یک هفته زودتر به کشتارگاه ارسال کرد.

۲- یکنواختی وزن جوجه در شروع پرورش

در حالیکه جوجه های تولید شده از یک گله مادر می‌توانند از نظر وزن متفاوت باشند مسلماً این اختلاف وزن در جوجه‌هایی که از چند گله مادر و با سنین متفاوت به مرغداری ارسال می‌شوند به مراتب بیشتر و اثر آن در اختلاف رشد و وزن آخر دوره نیز در گله بیشتر خواهد بود. برای جلوگیری از رشد غیر یکنواخت در گله‌ای که جوجه‌های آن از نظر وزن در بدو پرورش یکسان نیستند تا حد امکان باید جوجه های تولید شده از گله های مادر متفاوت از یکدیگر را جداگانه پرورش داد. پرورش جداگانه جوجه های با وزن‌های متفاوت از یکدیگر، اولین و مهم‌ترین قدم برای جلوگیری از رشد غیریکنواخت در گله می‌باشد.

۳- دهیدراتاسیون یا کاهش آب بدن در جوجه

علت اصلی کاهش آب بدن در جوجه توقف طولانی مدت آن در جوجه کشی و از آن مهم تر ، فاصله زمانی دراز مدت انتقال آن از هچری به مرغداری و بویژه در شرایط هوایی گرم و خشک می‌باشد. از آنجا که ۷۰ درصد وزن جوجه را آب تشکیل می‌دهد لذا از دست دادن آب بدن می‌تواند تأثیر بسزایی در کاهش وزن جوجه در بدو ورود به مرغداری داشته باشد. دسترسی جوجه به آب و دان بلافاصله بعد از رسیدن به مرغداری می‌تواند تا حدی ضایعات ناشی از دست دادن آب بدن را جبران کند. توصیه می‌شود در مواردی که شدت دهیدراتاسیون شدید می‌باشد نوک جوجه‌ها را ابتدا در آب فرو برده و یا اینکه به تعداد آب خورپها تا ۵۰ درصد افزوده شوند. استفاده از شکر در آب نیز می‌تواند روشی برای کاهش شدت دهیدراتاسیون در جوجه باشد.

۴- درجه حرارت

بعلت رشد ناقص پر، در اوایل پرورش جوجه‌ها قادر به کنترل درجه حرارت بدن خود نمی‌باشند و بنابر این اعمال درجه حرارت مناسب محل پرورش و جلوگیری از نوسانات آن در هفته‌های اول امری بسیار ضروری می‌باشد. علاوه بر درجه حرارت مناسب، یکنواختی آن نیز به همان اندازه مهم بوده و در غیر اینصورت جوجه‌ها بصورت غیر یکنواخت در سالن پخش خواهند شد. پخش غیر یکنواخت جوجه در سالن سبب ایجاد تراکم در بعضی از نقاط شده و دسترسی به آب و دان برای تعدادی از جوجه‌ها با اشکال صورت گرفته و حتی غیر ممکن می‌گردد که خود این مسئله می‌تواند بصورت ثانویه کاهش رشد و بروز غیر یکنواختی وزن در گله را سبب گردد. درحالیکه پخش غیر یکنواخت جوجه در سالن همواره ناشی از وجود اشکال در مدیریت بوده و می‌تواند یکی از علل عمده رشد غیر یکنواخت در گله باشد متأسفانه تعدادی از مرغداران آن را پدیده‌های طبیعی دانسته و توجهی به رفع آن نمی‌کنند.

۵- تهویه

برخلاف تصور تعدادی از مرغداران، جوجه‌ها از همان ساعات اولیه نیز احتیاج به تهویه در حد نیاز را دارند تا مانع از تراکم گازهای انیدریدکربنیک و آمونیاک در سالن و بویژه در سطح بستر گردد. بعلت ظرافت و حساسیت فوق‌العاده مخاط تنفسی جوجه به اثرات سوء افزایش این گازها و بویژه آمونیاک، درصورت تهویه نامناسب و ناقص، مخاط دچار آسیب شده و اثرات آن در هفته‌های بعد بصورت عفونت‌های متداول بروز می‌کند. استفاده از آمونیزیم در سطح بستر همزمان با شروع پرورش جوجه مانع از تولید گاز آمونیاک شده و جوجه در محیطی عاری از این گاز رشد خواهد کرد که نتیجه آن کاهش ضایعات مخاط تنفسی و ریه، کاهش عفونت‌های ثانویه، نیاز کمتر به مصرف داروهای ضد میکروبی و یکنواختی رشد در گله خواهد شد.

۶- تغذیه انتخابی

جوجه‌ها بطور غریزی ذرات درشت تر دان نظیر ذرت و گندم را به ذرات ریزتر ترجیح می‌دهند که این امر سبب بهم خوردن تعادل تغذیه‌ای می‌گردد. از طرف دیگر، جوجه در روزهای اول قادر به تغذیه از ذرات بیش از حد درشت نیز نمی‌باشد و لذا دان جوجه باید دارای دانه بندی تا حد امکان یکنواخت و مناسب باشد تا جوجه بتواند بصورت مساوی از تمام مواد تشکیل دهنده دان استفاده کند.

۷ و ۸- تراکم و کمبود فضای دان خوری و آب خوری

درحالیکه تراکم کمتر از حد استاندارد از نظر اقتصادی مقرون به صرفه نمی‌باشد، وجود تراکم و بویژه در هفته اول در اثر محدود کردن فضای سالن برای صرفه جویی در گرمایش و یا تهویه، می‌تواند سبب بروز رشد غیر یکنواخت گردد. وجود تراکم توأم با کمبود فضای کافی دان خوری و آب خوری اثر مضاعف در کاهش رشد و بروز غیر یکنواختی در وزن گله خواهد داشت.

۹- کیفیت دان

کمبودهای تغذیه‌ای و عدم تعادل در مواد ضروری دان در جوجه تأثیر بسزایی در رشد اولیه و به تبع آن رشد نهایی گله خواهد داشت. در فرمولاسیون دان هفته‌های اول علاوه بر استفاده از آخرین اطلاعات منابع علمی معتبر، شرایط پرورش، بیماریها، مدیریت و نیز نیازهای وارسته-ها نیز باید در نظر گرفته شوند. بعلت حساسیت فوق‌العاده جوجه‌ها به کیفیت مواد اولیه و از جمله آلودگی این مواد با سموم قارچی، استفاده از مواد مرغوب و سالم که عاری از آلودگی‌های قارچی و میکروبی باشند امری ضروری است.

تعادل مواد اولیه ضروری در دان جوجه نظیر ویتامین‌ها، مواد معدنی، اسیدهای آمینه و رابطه بین انرژی و پروتئین از سایر مواردی هستند که در فرمولاسیون دان و بویژه در دان هفته‌های اول باید بدرستی و به دقت در نظر گرفته شوند.

در اینجا ذکر این مطلب نیز ضروری است که کیفیت جوجه از نظر مقدار مواد ذخیره شده در زرده تأثیر بسزایی در افزایش و یا کاهش یکنواختی رشد و وزن گله دارد.

جوجه‌هایی که از نظر ذخیره بعضی مواد و از جمله ویتامینها دچار کمبود باشند که خود این مسئله ناشی از سوء تغذیه در گله مادر می‌تواند باشد، حتی در صورت استفاده از دان مرغوب و کافی از نظر نیازهای تغذیه‌ای، می‌تواند کاهش رشد، رشد غیر یکنواخت و بروز عوارض متعددی از جمله مفصلی را سبب گردد. اضافه می‌نماید که گله‌های مادر تولیدکننده چنین جوجه‌هایی معمولاً نشان‌هایی از کمبود تغذیه‌ای بروز نداده و حتی درصد تولید و هچ نیز می‌تواند عادی باشد. با این توضیح که تولید این جوجه‌ها از گله‌های مادر جوان تا ۴۰ هفته سن به مراتب بیشتر از گله‌های دارای سن ۴۰ هفته بیشتر می‌باشد.

۱۰- بیماریها

با توجه به مصونیت جوجه‌ها در هفته اول نسبت به اکثر بیماری‌ها که ناشی از انتقال آنتی‌بادی از مادر به جوجه می‌باشد معمولاً بیماری خاصی در این مدت در جوجه بروز نمی‌کند. بیشتر عوارض دیده شده در جوجه در هفته اول ناشی از کیفیت نامطلوب جوجه و آلودگی‌های ناشی از گله مادر و یا جوجه‌کشی می‌باشد. واکسیناسیون نامناسب در هفته اول و از جمله مصرف واکسن در روز اول که بدرستی صورت نگیرد می‌تواند با ایجاد استرس، سبب کاهش رشد و بروز غیر یکنواختی در وزن گله گردد.

خلاصه و نتیجه

- ۱- رشد و وزن یکنواخت گله گوشتی سبب افزایش سوددهی می‌گردد.
- ۲- بروز پدیده رشد غیر یکنواخت از بدو جوجه‌ریزی در سالن شروع می‌گردد.
- ۳- با اعمال مدیریت صحیح، در ۹۰ درصد از موارد می‌توان گله‌های یکنواخت پرورش داد.